

Het Oldambt in de toekomst

Aanleiding

De aanleiding van het te organiseren symposium 'Het Oldambt in de Toekomst' is de Prix de Rome van 2018. De Prix de Rome is de oudste en meest genereuze prijs voor beeldende kunstenaars onder de 40 jaar en architecten onder de 35 jaar. Het doel van de Prix de Rome Architectuur is om getalenteerde architecten, stedenbouwers en landschapsarchitecten te traceren en ze te stimuleren om zich verder te ontwikkelen en te positioneren tot belangwekkende bijdragers aan de hedendaagse Nederlandse architectuur. De opdracht van de eerste ronde van de Prix de Rome Architectuur Prijs 2018 was gesitueerd in de twee Oost- Groningse dorpen Ganzedijk en Hongerige Wolf.

De gaswinning laat zijn sporen na in dit gebied dat al moeite genoeg heeft om haar bewoners vast te houden. In dit weidse landschap bevinden zich veel dorpen waar de huizen onverkoopbaar zijn geworden als gevolg van de aardbevingen. Het zijn verraderlijke ontwikkelingen met een blijvend gevolg voor het gebied en zijn bewoners. Wanneer je rondreist in dit landschap, wijst daarentegen nauwelijks iets op deze ontwikkelingen. Tijd, ruimte en stilte zijn een onmiskenbare kwaliteit.

De jury van de Prix de Rome Architectuur daagde de deelnemende landschapsarchitecten uit voor dit gebied een interventie te ontwerpen. Het kon zich richten op een grote groep mensen of juist op een enkeling, zo lang de relatie met het veranderende landschap en zijn bewoners duidelijk was en versterkt werd. Deelnemers konden zelf bepalen wat zij relevant en actueel vonden. Het heden, verleden maar zeker ook de toekomst van deze plek levert input om iets aan het landschap toe te voegen of juist te verwijderen. Weidsheid, stilte en rust, maar ook de huidige onderhuidse spanningen in de provincie Groningen zijn ingrediënten voor dit ontwerp.

Het Symposium

'Het Oldambt in de Toekomst' – vergrijzend leegloopgebied of kansrijke regio?

In het Oldambt (waar de dorpen Ganzedijk en Hongerige Wolf liggen) is het idee ontstaan om de inzendingen van het Prix de Rome 2018 naar Groningen te halen en in combinatie met het tentoonstellen van de statements en de maquettes een symposium met de titel 'Het Oldambt in de Toekomst' te organiseren.). Anne-Jan Toonstra is reeds benaderd om op te treden als dagvoorzitter om het geheel aan elkaar te praten.

Het symposium biedt daarnaast alle ruimte aan de inbreng van de jonge architecten die hebben meegedongen naar de Prix de Rome, bijvoorbeeld in de vorm van een toelichting op hun inzending en hun visie op de omgeving, de ontwikkelingen en de toekomst. Alessandra Covini, winnares van de Prix de Rome 2018, heeft al aangegeven haar bijdrage te willen leveren. Naast de aandacht voor het landschap zullen elementen als de kracht van het platteland, kunst en cultuur (die in deze streek altijd een bijzondere positie heeft bekleed) aan de orde worden gebracht vanuit meerdere disciplines. Naast de winnaar van de Prix de Rome willen wij ook het woord geven aan een inzender met bijzondere vermelding en vragen wij gevestigde architecten en andere professionals een bijdrage te leveren. Zo hebben wij professor Roggema (Hanze Hogeschool) benaderd en ligt er een vraag bij de Rijksadviseurs en een architectenbureau dat zich met dit gebied bezighoudt. Op deze manier verwachten wij een zeer divers programma neer te zetten dat ook ruimte biedt voor bezoekers om met elkaar van gedachten te wisselen over dit thema.

Locatie

Qua locatie voor het symposium wordt gedacht aan de 'locomotiefremise Bad Nieuweschans'. De loods die vanaf 1876 decennia lang ruimte boodt aan acht locomotieven, biedt historisch en symbolisch gezien een mooie locatie voor het symposium. Nadat het in 1935 voor enige tijd buiten gebruik was gesteld, heeft het gebouw onder andere gediend als graanopslagplaats voor de Noordelijke Graanhandel. In 1996 werd het gebouw opgenomen in een reeks van industriële monumenten in de provincie Groningen. Tegenwoordig is de voormalige remise in het bezit van DBF die het gebouw grondig heeft laten renoveren en daarmee nieuw leven heeft ingeblazen. De loods heeft nu een culturele bestemming en is gedoopt tot 'De Graanrepubliek'. De remise als letterlijk 'keerpunt' voor de locomotieven, kan binnen de context van het symposium in overdrachtelijke zin begrepen worden. Met de voeten in de oude kleigrond en de blik op de toekomst formuleren jonge architecten hun visies die mogelijk een eerste aanzet vormen tot een kentering. Een figuurlijke frisse wind over het platteland en de omgeving van Noord-Oost Groningen.

Wanneer

Het symposium zal gaan plaatsvinden op vrijdag 29 november 2019. De expositie die dient als teaser voor het symposium, heeft plaatsgevonden van 8 t/m 14 juli in Hongerige Wolf tijdens het gelijknamige zomerfestival.

Missie, ambities en doel

Stichting Landschap Oldambt

Stichting Landschap Oldambt bestaat sinds 17 maart 2008 en komt voort uit de 'Werkgroep Oldambt' die actief is sinds december 2006. De Stichting zet zich in voor het behoud, herstel en de ontwikkeling van het cultuurlandschap van het Oldambt. De stichting richt zich daarbij vooral op het gebied van de voormalige Dollardboezem met het open polderland en de omringende lintbebouwing. Bij nieuwe ontwikkelingen pleit de stichting voor zorgvuldige inpassing in het open landschap.

De stichting ontvangt geen structurele overheidssubsidie, maar drijft op donaties en giften en organiseert activiteiten die met giften en soms subsidie worden gefinancierd. Voorbeelden van recente activiteiten van de stichting zijn de excursies door het unieke polderlandschap en de kwelders, een open monumentendag 2018 onder de titel een "Ode aan het Diekgat", muzikale happenings met troubadours met zang en gitaar. Daarnaast is de stichting initiator van een groot Waddenfondsproject van 1 miljoen, die de zichtlijnen in het landschap terug wil brengen. Samen met vele landschapspartijen en de gemeenten Oldambt en Delfzijl wordt dit uitgevoerd. Ook presenteert de stichting toeristische routes middels een app "Levend Landschap" en worden er nog zo'n 130 activiteiten voor de donateurs georganiseerd.

Ambities

Steden raken overvol, de periferie loopt leeg en klimaatverandering vraagt om radicale ingrepen. Er wordt naarstig gezocht naar nieuwe visies op de toekomst van stad en platteland. Ook architect Rem Koolhaas heeft zijn aandacht inmiddels deels verlegd naar de noodzaak tot herwaardering van het platteland. De komende jaren doet hij grootschalig onderzoek naar de kracht en mogelijkheden van plattelandsgebieden in de meest uiteenlopende plekken op de wereld. Deels omdat het negatieve imago van de buitengebieden in zijn ogen onterecht is, maar deels ook uit moreel plichtsbesef. Juist daar vinden ingrijpende veranderingen plaats en juist daar hebben mensen en gemeenschappen behoefte aan een nieuw perspectief en aan handreikingen voor het vinden en benutten van nieuwe kansen. Menselijke behoeften die in de obsessie met urban living en efficiëntie regelmatig over het hoofd worden gezien en die deel uitmaken van een bredere vraag: "Hoe komen we tot een meer duurzame vorm van samenleven en tot een meer duurzame relatie met onze leefomgeving."

De karakteristieke identiteit van het landschap van deze innovatieve landstreek kan worden geaccentueerd door moderne eigentijdse ingrepen die de dialoog tussen het verleden en vandaag benadrukken. Het landschap is een levend geheel, waar mensen wonen, met moderne eigentijdse behoeften. Daarom geen stilstand, maar verandering, met behoud van het essentiële uit het verleden. Het basisidee is om het culturele erfgoed te versterken, te onderhouden, te restaureren én te accentueren. Niet door alles te willen laten zoals het vroeger was, maar vernieuwing in evenwicht met het bestaande.

Doel

Met dit symposium wordt aandacht besteed aan het belang van het platteland, in het bijzonder dat van het Oldambt. Aan het potentieel van het gebied, de rol van gemeenschappen en de relatie tussen stad en ommeland. De regio's hebben ten onrechte het imago van verloren gebied gekregen, terwijl de relatieve vrijheid, de radicaliteit en moderniteit van de ontwikkelingen - op het duidelijk legere

platteland - een belangrijke motor vormen die voor vernieuwende ontwikkelingen ingezet kan worden. Het platteland is bij uitstek het domein waar urgente zaken als de verduurzaming van de voedselproductie en de energietransitie plaats moeten vinden. Dit symposium kan een bijdrage leveren aan deze bewustwording, brengt deze aspecten van het platteland onder de aandacht en biedt een platform voor kennis- en visiedeling door architecten, planologen en kunstenaars. Dit alles in de slijpstream van de Prix de Rome 2018, als prestigieuze prijs van het Mondriaan Fonds, waarmee we de kans grijpen om positieve aandacht naar Groningen te halen.

Samenwerkingsverbanden

Festival Hongerige Wolf

Het plan is om in aanloop naar het symposium een expositie te organiseren als 'teaser' en aandachtstrekker voor het symposium. Van 7 juli t/m 14 juli 2019 zullen de maquettes die in de eerste ronde van de Prix de Rome 2018 zijn ingediend, geëxposeerd worden op een daarvoor geschikte locatie in het dorp Hongerige Wolf, oftewel de omgeving waarop de plannen zijn ontworpen. Het zal daarmee eveneens een onderdeel worden van Festival Hongerige Wolf dat van 12 t/m 14 juli voor de negende maal plaatsvindt in het dorp.

Het festival, dat een podium biedt aan jong professioneel talent op het gebied van muziek, theater, film, literatuur en beeldende kunst, trekt per dag zo'n 2000 bezoekers uit het hele land, waaronder ook een groot deel randstedelingen. Dit betekent dat de werken - en de aankondiging van het symposium - in korte tijd bij een groot publiek van zowel platteland als uit de stad onder de aandacht kunnen worden gebracht. Louwe Noordhoff, beeldend kunstenaar die ook vorig jaar namens Oldambt Cultuur curator is geweest voor het festival, zal de werken een prominente plek geven die past binnen de context van het festival. De 66 maquettes zullen integraal onderdeel uitmaken van het festival en in de publiciteit van het evenement worden meegenomen.

Mondriaan Fonds

Een interessante ontwikkeling die het Mondriaan Fonds ertoe heeft gebracht om voor de Prix de Rome een vrije opdracht uit te schrijven en uitgerekend het Oldambt, Ganzedijk/Hongerige Wolf als zoekgebied aan te wijzen waar de inzenders voor de Prix de Rome hun statements op konden uitschrijven. De jury van de Prix de Rome zal tijdens het symposium een toelichting geven op de genomineerde werken.

Oldambt Cultuur

Oldambt Cultuur (OCU) is een samenwerkingsverband van kunstenaars, wetenschappers, docenten, culturele ondernemers en plannenmakers. OCU is de ontwikkelaar van initiatieven op het gebied van kunst en cultuur zoals kunstprojecten, symposia, presentaties, lezingen, discussie en debat, publicaties, en onderwijsprogramma's. OCU wil aanjager zijn van creativiteit, innovatie, toerisme en bedrijvigheid in het Oldambt en de wijde omgeving waarbij we pogen al reeds bestaande en nieuwe initiatieven met elkaar te verbinden en bij de uitvoering te ondersteunen.

Het platform wil het cultureel erfgoed en de schoonheid van Oost-Groningen en het Oldambt in het bijzonder laten zien door het te actualiseren, te versterken en de dialoog aan te gaan met het verleden;

dat eeuwenoude cultuurlandschap van lintdorpen met romaanse en gotische kerken, statige boerderijen en nederige arbeidershuisjes, de weidse graanvelden, in noeste strijd veroverd op de elementen door de vroege bewoners van de wierden en dijken bouwende monniken. Een landstreek van vrijheidslievende boeren en arbeiders, geliefd ook bij kunstenaars vanwege de rust, ruimte en vrijheid. Die schoonheid moet blijven, maar niet door van het landschap een reservaat te maken.

Adviesorganisatie Libau

Adviesorganisatie Libau die beleidsadviezen geeft op het terrein van de ruimtelijke ordening aan de provincie.

GRAS

Het platform voor Groningse Architecten denkt inhoudelijk mee over het programma en geeft adviezen. Zij hebben al aangegeven hierna een verdere samenwerking te willen onderzoeken, omdat dit thema ook voor GRAS erg interessant en actueel is.

Doelgroep

Het symposium is bedoeld voor eenieder die zich als bewoner, wetenschapper, architect, planoloog met het gebied of in bredere zin aan de ontwikkeling van het platteland verbonden voelt en zijn/haar visie wil delen of scherpen aan die van anderen die zich beroepshalve bezighouden met of bekommeren om de genoemde ontwikkelingen en de regio.

Daarnaast zullen onder andere studenten van inhoudelijk gerelateerde opleidingen van de Hanzehogeschool Groningen (BSc Built Environment, MSc Architectuur) en de Rijks Universiteit Groningen worden uitgenodigd. Mogelijk kan een bezoek aan het symposium ingebracht worden in het kader van het studieprogramma.

De doelgroep zal benaderd worden via de netwerken en kanalen van Stichting Landschap Oldambt, Oldambt Cultuur, Stichting Hongerige Wolf, het Mondriaan Fonds, Marketing Oldambt en tijdens de expositie die in de week voorafgaand en tijdens Festival Hongerige Wolf plaatsvindt. Verder zullen lokale radio, televisie en streekbladen ingeschakeld worden om het symposium onder de aandacht te brengen. Er komt daarnaast een speciale symposium-website waar geïnteresseerden zich kennis kunnen nemen van de doelstelling en het programma van het symposium.